

Temeljna načela i postupci u pretvaranju sirove dijalektološke građe u znanstveni rječnik

ĐURO BLAŽEKA

*Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Čakovcu,
Ante Starčevića 55, HR – 40000 Čakovec, djuro.blazeka@vus-ck.hr*

SCN III/1 [2010], 54–73

Avtor predstavlja svoje izkušnje pri pisanju znanstvenega narečne- ga slovarja, ki je nastajal na osnovi surovega gradiva ljubiteljskih zbiralcev besedja. Sprva navaja pomanjkljivosti tovrstnega gradiva in postopke prevpraševanja, popravljanja in odstranjevanja, zatem razpravlja o postopkih širjenja zbranega gradiva ter vse skupaj ponazarja s primeri iz *Rječnika govora Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine)*, ki ga je sestavil skupaj s Stjepanom Belovićem, učiteljem in ljubiteljem svojega rodnega kajkavskega govora. Zaključuje, da lahko prvovrsten znanstveni slovar nastane le v sodelovanju med nestrokovnjakom in strokovnjakom, pri čemer prvi nikakor nima samo stranske vloge.

The author describes his experience in writing a scientific dialectological vocabulary starting from the raw materials collected by non-professionals. First he gives “bad” examples of materials of that kind as well as of procedures of reconsideration, correction and elimination. Then he discusses procedures for expansion of the collected material. All this is illustrated by examples from *The Dictionary of Sveti Đurđ* (The Dictionary of the Ludbreg Podravina region) that the author compiled together with Stjepan Belović, a local teacher and a devotee of the local Kajkavian dialect. He concludes that a first-rate scientific dictionary can be only written through collaboration between amateurs in the field and the professional expert, where the non-professional amateur by no means plays a minor role in the collaboration.

Ključne besede: kajkavsko narečje, govor Svetega Đurđa, narečna leksikografija, zbiranje in obdelava gradiva, koncept slovarske iztočnice

Key words: kajkavian dialect, subdialect of Sveti Đurđ, dialectological lexicography, collecting and treatment materials for a dialect dictionary, concept of dictionary entry

0 Uvod

U literaturi se obično spominju dva načina prikupljanja leksika za dijalektalne rječnike (»dirigirano terensko istraživanje na temelju upitnika« i »slobodno istraživanje leksika«¹). No kako su danas dijalektolozi zbog objektivnih (materijalnih) razloga uglavnom ograničeni na terenska istraživanja fonologije, građu skupljaju amateri koji, iako bez formalne lingvističke naobrazbe, imaju solidan temeljni osjećaj za takvu aktivnost.² Idealna je situacija kada oni takvu skupljenu građu prepuste na obradu znanstvenicima.³ Objektivno gledajući, to je i najidealniji način nastanka znanstvenog rječnika jer znanstvenik (osim kad je riječ o njegovu mjesnu govoru) teško da bi uspio na svojim kratkotrajnim istraživanjima (najčešće na temelju upitnika) skupiti leksik dostatan za rječnik ozbiljnijeg obima. Znanstvenik će pomoću upitnika moći solidno istražiti fonologiju i morfologiju nekoga govora, ali mali su izgledi da će prikupiti obimniji leksički korpus (posebice onaj arhaičniji), pa čak i u najbolje vođenim ciljanim razgovorima jer se »najkvalitetnija« leksička građa može skupiti »iz glave« nadarenog i barem u nekoj mjeri lingvistički osviještenog izvornoga govornika, a također i njegovim sudjelovanjem u potpuno spontanoj komunikaciji izvornih govornika koji ga ne doživljavaju kao skupljača leksika.⁴ No tako je prikupljen leksik tek početna osnova znanstvenikova rada na kvalitetnom dijalektalnom znanstvenom rječniku koja treba biti podvrgnuta različitim postupcima koji će biti opisani u ovom radu. Ti će postupci biti opisani na temelju autorova rada na *Rječniku Svetog Đurđa (Rječniku ludbreške Podravine)*⁵ koji je nastao na temelju građe koju je skupio Stjepan Belović,⁶ umirovljeni učitelj iz Svetog Đurđa.

¹ Šojat 1985: 342–343.

² Izuzetak su vlastiti mjesni govori / dijalekti uglednih dijalektologa koji građu bilježe desetljećima i čiji znanstveni rječnik objave u ozbiljnijim godinama, npr. Šimunović 2009.

³ Dobar su primjer za takvu suradnju osim ovog rječnika i *Rječnik Gole* i *Rječnik pomurskih Hrvata*.

⁴ Posebice se to odnosi na stilski obojen leksik (pejorativnost, šaljivost, vulgarnost, eufemističnost, komunikacija s djecom ...) za koji ima vrlo malo izgleda da će se u većoj mjeri pronaći u tradicionalnim načinima prikupljanja leksika.

⁵ Belović, Stjepan; Blažeka, Đuro: *Rječnik Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine)*, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2009.

⁶ Gospodin Stjepan Belović mi je pred 3 godine predao popis od desetak tisuća riječi (po principu *riječ – značenje*) i zamolio me da ga pogledam i pomognem u objavi. Prvotna intencija gospodina Belovića bila je, kao i kod većine poštovatelja zavičajnih idioma koji nisu jezikoslovci, da se rječnik objavi po jednostavnom načelu *natuknica – značenje*. Kako imam poveće iskustvo u skupljanju leksičke građe kajkavskih govora, posebice međimurskog dijalekta u kojem sam skupio oko 50000 riječi, prije nego što sam uzeo u ruke popis riječi pomislio sam kako u njemu neću vidjeti bogzna koliko meni nepoznatog leksika, posebice zato jer se radi o govoru koji je po svojim fonološkim i morfološkim osobinama, a u relativnom smislu i geografski (12 kilometara), vrlo blizak preloškoj skupini govora – skupini međimurskog dijalekta u kojoj sam skupio oko 20000 riječi.

1 Reduciranje leksikografski nepodobnih oblika iz sirove građe

Iz sirove građe izbacio sam one oblike koji spadaju pod neku temeljnu natuknicu, a skupljač ih je stavio kao samostalne zbog leksikografskog i lingvističkog neznanja, npr. neki konjugacijski i deklinacijski oblici koji nisu eitetski, komparativi...). Nakon toga sam izostavio oblike koji bi nepotrebno opterećivali rječnik, a nemaju nikakvih fonoloških, morfoloških i semantičkih zanimljivosti, npr. većinu odnosnih i posvojnih pridjeva, deminutiva / hipokoristika, većinu imenica nastalih mocijskom tvorbom (načelno je moguće od svakoga *nomen agentis* muškoga roda izvesti i ženski lik) i većinu glagolskih imenica.⁷ Te sam kategorije obradio kao posebne natuknice samo onda ako imaju neku semantičku ili tvorbenu zanimljivost ili pak je zabilježena zanimljiva rečenična potvrda, npr.:

RADUVANJE [rad'uvaīe rad'uvaīa] *n* GL. IM. < rad'uvatj se. □ Ubeč'āie l'udum rad'uvaīe!

MOTANJE [m'otaīe m'otaīa] *n* 1. *motanje*. ♦ 'Ovų m'otaīe v'one mī je v'ēč d'osadnų. 2. *nespretno postupanje; površan rad*. ♦ 'Ide mī na ž'ifce t'ō tv'oje m'otaīe dųk n'ekaj d'ęlaš.

NOSEK [n'osek n'oseka] *m* 1. DEM. I HIP. < n'os. ♦ J'gnjč se b'aš š'ika k'aj 'ima m'alų f'rintastųga n'oseka. 2. *ispupčenje na kanti ili vrču kroz koje se pije*. ♦ P'ij čez n'osek na k'ontjčj k'aj se n'aš puł'ęval pu 'opravj.

PUCICA [p'ucjca p'ucjce] *f* DEM. I HIP. < p'uca. ♦ N'ašj p'ucjčj sų p'očelj c'icekj r'ostj. USP. p'ucka⁸

PALČEK [p'olček p'olčeka] *m* 1. DEM. < p'olec. ♦ P'ucka mī se nafč'ila p'olčeka c'ękati. 2. *palčić – vrsta ptice* (LAT. *Troglodytes troglodytes* L.).

PIJANKA [pjj'ōnka pjij'ōnke] *f* *alkoholičarka*. ♦ N'ęjg'orše je akų pjij'ōnec 'ima pjij'ōnkų za ž'ęnų.⁹

PASTERKA¹ [past'ęrka¹ past'ęrke] *f* *pastirica*.

No vrlo sam brzo shvatio da nisam u pravu jer sam na svakoj stranici ugledao barem nekoliko riječi koje su mi bile potpuno nepoznate (posebice iz područja poljoprivrednog života), a broj riječi koje se odlikuju ili različitom tvorbom ili nekom posebnom fonološkom osobitošću ili posebnom značenjskom nijansom u odnosu na srodne riječi u bliskim medimurskim govorima bio je doista iznenađujuće velik. Nakon nekoliko razgovora s gospodinom Belovićem uvidio sam da to nije samo jedan od brojnih zaljubljenika u svoj mjesni govor kojeg u nekom poznijem trenutku života obuzme nostalgija za mladošću i prošlim vremenima pa iz sjećanja sastave veći ili manji popis riječi. On je te riječi skupljao dvadesetak godina, a čak se u osnovnoj mjeri uputio i u rad računala pa građa nije bila u obliku rukom ispisanih stranica.

⁷ Po tome se koncepcija ovog rječnika razlikuje od one iz *Rječnika Gole* jer da se radilo po njoj, ovaj bi rječnik bio barem 3 puta deblji, no njegova obavijesnost ne bi bila mnogo veća. USP. Večenaj – Lončarić 1997.

⁸ Uz *p'ucka*, drugi deminutiv / hipokorostik od *p'uca*, nisu zabilježeni izrazi sa spolnošću kao konotacijom.

⁹ Zanimljiv primjer »lažnog prijatelja« (pseudoanalogonimije) prema imenici *pijanka* »zabava na kojoj je došlo do pijančevanja« iz standardnog jezika.

PASTERKA² [past¹erka² past¹erke] *f* *bijela pastirica* – vrsta ptice (LAT. *Motacilla sp.*).
 ♦ Past¹erka je l¹epi m¹alij s¹ivub¹elij t¹ič k¹oj se m¹ota kuļij kr¹oř na p¹oši.

REPNI¹ [r¹epnij r¹epnuća] *adj.* KOJI SE ODNOSI NA > r¹ep. ♦ Duć se kr¹avam up¹ereju r¹epne m¹etlice, 'unda su l¹epe šešurn¹ote.

REPNI² [r¹epnij r¹epnuća] *adj.* KOJI SE ODNOSI NA > r¹epa. ♦ L¹oni smu m¹elij t¹ak č¹udaj r¹epnuća s¹emena da smu ga m¹oglij puš¹ođitij 'aku je k¹omu zm¹ejnkalu.

SVATSKI [sv¹ořskij sv¹ořskuća] *adj.* KOJI SE ODNOSI NA > sv¹atij. ♦ N¹egda su s¹amuj z¹imskij m¹esecij b¹ilij sv¹ořskij z¹ořu k¹aj se 'unda hr¹ona d¹ože n¹a kv¹ořila.

VAROŠKI [v¹ořuškij v¹ořuškuća] *adj.* KOJI SE ODNOSI NA > v¹ořušč. ♦ V L¹ubregu su uđ tupl¹ičke č¹este du B¹eđie z¹emlje k¹oje se z¹oveju V¹ořuškij v¹ořtij.

Kod prefiguriranih glagola, reducirao sam samo većinu glagola nastalih dvostrukom sativizacijom prefiksom *s-* jer razlika u značenju u odnosu na one bez prefiksa *s-* uglavnom se odnosi na intenzitet i doživljenost radnje. Npr. glagol *spuř¹etij* »razbiti« u odnosu na glagol *puř¹etij* izražava dodatni intenzitet radnje: rečenica *J¹o te spuř¹erem da te v š¹ake duř¹im!* »Razbit ću te kad mi dospiješ u šake!« ne bi u istom značenju mogla biti zamijenjena rečenicom **J¹o te puř¹erem da te v š¹ake duř¹im!* Od takvih glagola ostavio sam samo one koji su u govoru izuzetno frekventni, npr. *spuř¹atij* »pobrati«, *spred¹elatij* »preraditi«. U tu kategoriju ne spada glagol *spr¹etij se* »provesti u kretanju neko vrijeme kako bi se nakon dugotrajnog zimskog mirovanja priučilo hodu – o kravama« jer nema glagola **pr¹etij se*.

U sirovoj građi bio je određeni broj leksema koji se odnose na najsvremenije tehnološke, kulturne i sociološke realije, a također i onih leksema s kojima ispitanici imaju doticaja samo preko pisanih izvora ili elektronskih medija i koji doista nisu bili svakodnevnii u ruralnom miljeu (npr. *f¹ormula j¹edan, d¹ispl¹ej, t¹ange, k¹ontrac¹epcija, ekumen¹izam*). Pravilna je, po mojem mišljenju, ona koncepcija izbora riječi koja će omogućiti opis tradicionalnog života hrvatskog seljaštva, otkrivanje njegovih vrijednosnih temelja i upoznavanje njegovih običaja.¹⁰

Reducirao sam i lekseme koji su u novije vrijeme prodrle iz standarda, makar se fonološki i morfološki adaptirali na govor Svetog Đurđa, npr. *v¹ak (c¹uk), pr¹ozur (obluć), s¹amustan (kl¹ošter), r¹askršće (križ¹oře), k¹iša (d¹ešč), k¹umće (k¹umič), p¹eder (buřur¹ant)*.

¹⁰ Po tome se koncepcija Rječnika Svetog Đurđa znatno razlikuje od one u Lipljinovu *Rječniku varaždinskoga kajkavskoga rječnika* (Lipljin 2002). No Lipljinovu koncepciju možemo braniti jer mu je namjera bila da u rječniku odrazi duh Varaždina od kraja 19. stoljeća do danas, a na kraju krajeva, radi se o gradskom, a ne seoskom govoru pa leksemi poput *kongres, k¹ontraliht* »protusvjetlo, svjetlo koje svijetli prema objektivu«, *kompjuter, koręogr¹afija i kozęer* »duhoviti pripovjedač« u njegovu rječniku imaju opravdanja, ali u rječniku seoskog govora ne bi bile prikladne, bez obzira što bi ih i neki obrazovaniji ispitanik potvrdio.

2 Odjeljivanje značenja i naknadno kompletiranje značenja kod polisemantičnih riječi

2.1 U sirovoj građi bilo je vrlo rijetko obrađena polisemantičnost polisemantičnih riječi pa su obavljena vrlo opsežna naknadna terenska istraživanja zbog kompletiranja značenja. Sasvim je normalno da se prikupljač građe uglavnom fokusira na ono »zanimljivo« značenje koje neka riječ ima i kontekst u kojem ju je zabilježio, a često zaboravi na ona »uobičajena« i »običajna«. Npr. kod glagola *c'uretj* u sirovoj građi bilo je samo specifično značenje »padati – o kiši«, a nije bilo zabilježeno uobičajeno značenje »propuštati tekućinu«.

2.2 Isto je tako trebalo kod dvovidnih glagola staviti i značenje i rečeničnu potvrdu za kontekst perfektivnosti / imperfektivnosti jer je u sirovoj građi bilo naveden samo jedan kontekst, npr.

BEDUVATI [b^hɛdʊvati b^hɛdʊjem] *impf. i pf.* I. IMPF. *objedovati*. ♦ Da se 'ide b^hɛdʊvati, s'ɔ druʒ'ina sɨ puš^hɛda k'ɔlɨ v'ɛkɫuɣa st'ola. II. PF. *završiti objed*. ♦ B^hɛdʊvalɨ smʊ ɨ v'ɛ 'idemu na p'osel.

BLOMBERATI [blʊmb^hɛratɨ blʊmb^hɛram] *impf. i pf.* I. IMPF. *stavljati plombu*. ♦ T^hɛ d'oktur d'obru blʊmb^hɛra z'ɔbe. N'ikaj ne bu'l'i. II. PF. *staviti plombu*. ♦ T'ɛretnɨ vag'ɔnɨ se m'ɔrajʊ blʊmb^hɛratɨ da n'ɛj š't'ɔ k'aj fkr'al.

2.3 Velik broj sekundarnopovratnih glagola¹¹ iz sirove građe nije imao svoj refleksivni / prelazni parnjak. Tako je skupljač npr. zabilježio samo *c'ortatɨ*, ali ne i *c'ortatɨ se*; *k'uhatɨ*, ali ne i *k'uhatɨ se*; *k'ušnutɨ*, ali ne i *k'ušnutɨ se*. Zbog toga sam dosta vremena potrošio na terenska istraživanja gdje sam potvrdio postojanje velikog broja takvih očekivanih parnjaka, ali i našao velik broj neočekivanih parnjaka i neočekivanih značenja, npr.

BRUSITI (SE) [br^husɨtɨ (se) br^husɨm (se)] *impf. I. TRANS. oštriti*. ♦ Š'l'ajfar je zač'as pušt'avil sv'oju radij'ɔnɨcu ɨ z n'ogum v'rtel kut'ɔča s k'ɔjem je br^husil. II. REFL. *dodirivati se u kretanju*. ♦ N'ɛj se br^husɨtɨ v z'it. Buš v'ɛs b^hɛlɨ.¹²

DELATI (SE) [d^hɛlatɨ (se) d^hɛlam (se), imp. d^hɛlaj (se), prid. rad. d^hɛlal (se), d^hɛlala (se), d^hɛlalʊ (se), prid. trp. d^hɛlanɨ, sup. d^hɛlat (se)] *impf. I. TRANS. raditi*. ♦ M'ɔrate d^hɛlatɨ akʊ 'očete ž'ivetɨ. II. REFL. *pretvarati se*. ♦ 'ɔn se d^hɛla bed'ok, a n'ɛje.¹³

DRŽATI (SE) [drž^hatɨ (se) drž^him (se), imp. d'ržɨ (se), prid. rad. d'ržal (se), drž^hɔla (se), drž^halʊ (se), sup. d'ržat (se)] *impf. I. PREL. držati*. ♦ D'ɛnes zd'enɨ s'ɛver drž'i. ♦ 'Oče se

¹¹ Preciznu podjelu i terminologiju glede povratnih glagola prikazao je Branimir Belaj (Belaj 2001). U tom radu on povratne glagole dijeli na primarnopovratne glagole (oni kod kojih je u svim slučajevima prisutna povratna zamjenica, npr. *ponašati se*), sekundarnopovratne glagole (za razliku od primarnopovratnih glagola oni imaju paralelan prijelazni oblik bez zamjenice *se*, npr. *osjećati se* / *osjećati*) i tercijarnopovratne glagole (kod njih zamjenica *se* nije ničim vezana uz njihovo morfološko i leksičko značenje, već samo uz sintaktičko, npr. *smijati se*).

¹² U sirovoj građi bilo je zabilježeno samo značenje pod I. TRANS.

¹³ U sirovoj građi bilo je zabilježeno samo značenje pod I. TRANS.

g'ostu por^hčkatij, 'alij j'ò t'ò ne drž'im g'orj. *II. REFL. 1. držati se. ♦ D'ržj se za r'učkuj!*
 2. *ponašati se. ♦ L^hčpu se d'ržj đuk t'ò d'ojdemu.* 3. *ponositi se. ♦ Drž'i se n'ekaj, a n^hema nitj za kr'uh!*¹⁴

U sva 3 rječnička članka »neočekivana« značenja su kod refleksivnog glagola.

2.4 Nužno je razgraničiti homonimiju i polisemiju,¹⁵ što je u mnogim slučajevima vrlo teško, posebice tamo gdje je došlo do raspada polisemije.¹⁶ Mnoštvo je primjera u ovom rječniku gdje nije bilo lako odlučiti radi li se o homonimiji ili polisemiji, npr.

CEP¹ [c^hčp¹ c^hčpa] *m mladica oplemenjene biljne vrste koja se cijepi na drugu biljku kao podlogu. ♦ S'akuj prt'uletje n'amestu huj'ele pušad'im v gup'icaj p'or c^hčpi.*

CEP² [c^hčp² c^hčpa] *m dva spojena drvena štapa za mlaćenje žita. ♦ V n'aš kr'aj su n'egda v žetvij z Z'agurja duh'ožalj ml'ocj s c^hčpi ml'otitj pšen'icu.*

HLAD¹ [hl'ot¹ hl'oda] *m hlad. ♦ Zav'iz'am vam k'ak 'imate l^hčpuja hl'oda puđ čr^hčšijm. ♦ M'oral bum j'òku ukl'čštritj gr'oče na j'abukaj. Pr'čveč hl'oda d^hčlajj.*

HLAD² [hl'ot² hl'oda] *m batina. ♦ V'udrijm te s hl'odum t'ak da te m'om hmur'im!*

Asocijativnih veza (barem meni dokučivih) između tih parova leksema nema pa sam ih obradio kao homonime.¹⁷

Kod pridjeva *h'udj* imamo primjer vrlo plodne polisemije:

HUDI [h'udj h'uduğa, komp. h'ujšij] *adj. 1. loš – o hrani. ♦ N'ekaj je h'uduj m'esuj ud t'e sv'iie. 2. zločest. ♦ St'ajnkupj 'imaju t'ak h'uduğa p'esa kaj n'išče ne v'upa k t'im. ♦ N'č zna se št'ò je h'ujšij, m'oš ilj ž'ena. 3. mršav. ♦ H'udj je. S'igurnuj je j'òku bet'čžen. 4. ljut – o hrenu. ♦ Hr'čen je h'udj kaj mj s'oze 'idejju k'ak da se pl'očem.*

¹⁴ Naknadnim istraživanjem zabilježeno je značenje pod *II. REFL. 3.*

¹⁵ Tu je problematiku kod nas najbolje obradila Branka Tafra (Tafra 1995). Jedna od najvažnijih teza iz tog rada jest ta da višeznačni leksemi imaju najmanje jedan integralni sem, a u homonima su svi semovi distinktivni, ali i da još ne postoje objektivni kriteriji za semičku analizu i da je pitanje može li uopće postojati objektivna semantička analiza.

¹⁶ »Premda naši rječnici riječ *park* tretiraju kao višeznačnu riječ, nema razloga da već danas ne smatramo da je homonimizacija završena. Između značenja 'velik dekorativan vrt' i 'skup vozila' (automobilski park, tenkovski park) nema nikakve semantičke kohezije« (Tafra 1995: 36).

¹⁷ Na svojem sam izlaganju na VI. Kongresu dialektologie in geolingvistike u Mariboru spomenuo i primjere BIŠKUP¹ ([b'iškup¹ b'iškupa] *m biskup. ♦ B'iškup je na f^hčrmj s'akuga pu br'ozu m'aluj k'aktj š'upijl) i BIŠKUP² ([b'iškup² b'iškupa] *m trtica. ♦ N'čkujam je b'iškup n'čjb'oljš kum'ot ud peč'ene č'uče) no dr. Mijo Lončarić je u raspravi podsjetio na vezu između oblika trtice i biskupske kape.**

3 Reduciranje nekvalitetnih rečeničnih potvrda iz sirove građe i naknadno nalaženje kvalitetnih rečeničnih potvrda u onim natuknicama gdje se one i očekuju

Rečeničnim potvdama u dijalektalnim rječnicima treba biti posvećena velika pozornost i upravo za taj dio rječničke natuknice uloga izvornog govornika – sakupljača leksika predragocjena. Ako se rečenične potvrde pažljivo biraju, rječnik prestaje biti samo ogledalo jezičnih sustava u strukturalističkom smislu, već i prikaz manje ili više osviještenih normi, uzora, vrijednosti i očekivanja u antropološkom smislu.¹⁸ Autori dijalektalnih rječnika u težnji da što vjernije prikažu jezične strukture često nemaju dovoljno snage da u rječničkom članku dublje zadru u semantiku i širi sociološki kontekst upotrebe leksema.¹⁹ Najbolja je varijanta kad se uz »normalnu« rečeničnu potvrdu za neki leksem pronađe i frazem, no poželjno je da i ta »normalna« rečenična potvrda bude što zanimljivija. Najbolji je izvor kvalitetnih rečeničnih potvrda podučeni izvorni govornik koji se takvih rečenica najčešće vrlo brzo prisjeti, i to iz originalnih komunikacijskih situacija. Zbog toga je u našem rječniku velik broj rečeničnih potvrda koje završavaju na uskličnik ili upitnik, npr.

BEDAK [bed'ɔk bed'ɔka] *m* PEJ. *budala, glupan*. ♦ Bed'ɔk sɨ b'il ɨ bed'ɔk buš 'ostal du̯k buš ž'if!

BELITI SE [b'elɨtɨ se b'elɨm se] *impf.* PEJ. *duriti se pokazujući jezik*. ♦ Ne m'oraš se b'elɨtɨ! N'ęšɨ n'ikumu̯ zan'imlɨf!

DOGLJUMPATI SE [du̯gl'umpatɨ se du̯gl'umpam se] *pf.* ŠALJ. *dosjetiti se*. ♦ K'ak sam se pr'ejdɨ n'ę t'oga du̯gl'umpal! M'oglɨ smu̯ v'ęč k'ojekaj m'ętɨ.

DOSPOMENUTI SE [du̯spu̯m'enu̯tɨ se du̯spu̯m'enem se] *pf.* *dogovoriti se*. ♦ 'Očeš se z m'enu̯m sv'adɨtɨ ɨlɨ se b'omu̯ du̯spu̯m'enu̯lɨ k'ak se š'ika?

DOZNATI [d'oznatɨ d'oznam] *pf.* *doznati*. ♦ K'ak vr'opcu̯ d'ospeš s'ę t'ɔ d'oznatɨ?

DREKAČ [dr'ekač dr'ekača] *m* PEJ. *dječak*. ♦ T'i si j'an dr'ekač k'ojemu̯ bɨ j'ɔ d'ɔl dv'ajstɨ p'et na ri't!

¹⁸ »Ali dijalektologija može biti pomoćna znanost i za etnologiju i sociologiju, za proučavanje kulture i civilizacije. Dijalektolog može u selu konstatirati da se ljudi danas zaista ne služe plugom. Ako je pak zaboravljena i sama riječ *plug*, on to mora zapisati i za genetsku lingvistiku, jer je *plugf* najvjerojatnije već praslavenski germanizam, a svakako je zajednička riječ germansko-slavenska. Posve je drugačija situacija ako se već radi traktorom. To je činjenica koju genetska lingvistika ignorira, ali dijalektologija kao pomoćna znanost u proučavanju etnologije, bolje rečeno etnografije, mora registrirati i tu činjenicu. Etnografija se bavi lokalnim civilizacijama« (Brozović 2004: 8).

¹⁹ Kod koncepcije rečeničnih potvrda nedostižan uzor nam je bio Lipljinov rječnik. On ja za pojedine lekseme naveo čak i cijele anegdote. Npr. za leksem *komunist* u Lipljinovu rječniku nalazi se sljedeća rečenična potvrda: *J'ędnoga m'ojęga poznātoga su s'ęđęmdeset pr'ęve h'itili z p'artije. S'ikak je št'ęl nazâj b'iti komunĭst, ali ga n'ęsu št'ęli. Devedęsętę v jęsęn napĭsal ję da ję navęk bil jugoslav'ęnski orjęntĕrani i t'ak je pâ postal komunĭst, ali mu sę Jugosl'avija pręd n'osom ręspâla* (Lipljin 2002: 311).

U klasičnom terenskom istraživanju takvih rečeničnih potvrda ne može biti previše jer ispitanici uglavnom koriste narativnu formu u 3. licu jednine (rjeđe u 1. licu jednine), a izuzetno rijetko rečenice iz dijaloških situacija.

U prvotnoj građi normalno je da se uz one izvrsne rečenične potvrde nađe i povećai broj onih koji ne zadovoljavaju potrebitu kvalitetu, npr.:

--- je l'epi;
 K'upil sam ---;
 --- je v'elki;
 N'egda smu n^he j'elji čukull'ody;
 N'išće je n^he n'osił ---;
 --- je b'ilu j'okū f'inu;
 Bl^hečji sī ---.

Iz ovih primjera vidljive su manjkavosti: Svašta može biti lijepo, svašta možemo kupiti, svašta nekada nismo jeli, mnogo toga ljudi prije nisu nosili ...

Za sve one natuknice kod kojih nije bilo rečenične potvrde ili je bila nekvalitetna organizirano je naknadno istraživanje. Kod nekih je natuknica zbog objektivnih okolnosti (od kojih je najznačajnija visoka dob ispitanika u kojoj im je gotovo nemoguće sjetiti se detalja koji zanimaju skupljača riječi i znanstvenika) bilo nemoguće naknadno naći kvalitetnu rečeničnu potvrdu iz živoga govora. Posebice je potrebno uložiti znatan napor da se pronađu kvalitetne rečenične potvrde kod sljedećih kategorija: a) toponimi b) etnici c) antroponimi d) fitonimi (kod njih vrlo često nedostaje rečenična potvrda, i to kod onih fitonima koji nisu imali širu uporabnu vrijednost) e) zoonimi f) nazivi jela g) odjeća i dijelovi odjeće i) uzvici (u sirovoj građi najveći dio rečeničnih potvrda iza uzvika najčešće nam nisu ništa govorili o uzviku samom)

No i u nabrojanim kategorijama kvalitetnih rečeničnih potvrda u ovom rječniku ne nedostaje. Evo nekih primjera:

STENJEVEC [Steř'evce Steř'efca] *m* *Stenjevec – prigradski dio Zagreba.* ♦ T'ębi se p'amet m^heša. Tr'e te ũp'eł'atj v Steř'evce!

ĐURĐAJNČAN [Đurđ'ojnčan Đurđ'ojnčana] *m* *stanovnik Svetog Đurđa.* ♦ N'egdešij P'opu'večanj j H'ęmufčanj v'ę se z'oveju Đurđ'ojnčanj.

BOLTA [B'olta B'olte] *m* *oblik muškog imena Baltazar.* ♦ K'um B'olta su b'ilij k'arlufskij zvun'or j duž'ivelj su j'okū v'elkū s'tarūst.

KRALJEFČICA [kr'oljefčjca kr'oljefčjce] *f* *žaba gatalinka (LAT. Hyla arborea L.).* ♦ Duķ kr'oljefčjca r'ega, 'unda p'osj d'ežž'a.

KUMIN [kum'in kum'ina] *m* *kumin, vrsta začinske biljke (LAT. Anethum graveolens L.).* ♦ Duķ su se kjs'ęljij v'ugurkij, nav^hęk su ž'ęne d'ęle j kum'ina da je b'olšj t'ek. USP. k'oper

PISANIKA [p'isanjka p'isanjke] *f* *vrsta ljetne jabuke.* ♦ P'isanjke 'imaju pu s'ębi črl'ene p'orte j n^hęsu p'r'ęveč kjs'ęle.

STEGANCI [st'egancj st'egancuf] *m pl. t.* *vrsta kratko narezanog okruglog tijesta.* ♦ F'inij su st'egancj duķ se puł'ęjeju s k'osanum m'oščum v k'ojj j'ęga n'ękaj cv'irkj.

CAJG [c'ajk c'ajga] *m* *vrsta jeftine tkanine za odijelo.* ♦ C'ajga se nuš'ilu za s'akj d'ęn, a št'ofa v ned'ęlu. C'ajk je n'ęjpr'ostešj matrij'ol za 'ancuge.

ŽUG [ž'ug] *interj.* *uzvik za tjeranje gusaka.* ♦ Ž'ug, ž'ug, ž'uga !'ucka! K'am vas vr'ok k m'ej vų dv'or n'ese!

Nakon što je većina natuknica dobila kvalitetne rečenične potvrde, iz ovog se rječnika može mnogo toga iščitati o svim vidovima života stanovnika Svetog Đurđa u drugoj polovici 20. st. U mnogim su rečeničnim potvdama u ovom rječniku očuvane narodne mudrosti, posebice prema neumjerenom gomilanju bogatstva:

N'ekujj bug'otj n'e znaju t'o uži'ivatj. S'amų se j d'ale m'oči'ju j p'eneze k'upč'aju; N'ej b'itj t'ak lak'oven! j dr'ugj 'oče'ju ž'ivetj; Šk'rtlek se s'amų m'oči', a n'ikaj se ne vž'iva.

Zahvaljujući kvalitetnim rečeničnim potvdama u ovom rječniku ostali su zabilježeni nekadašnji načini zabavljanja:

Past'eri sų se zn'alj k'ortatj na 'enc, na č'ibe j na d'urak s k'ortamj k'oje sų sj s'omj zr'ežalj ud kašt'uļj za c'ipele.

Današnjim aktivistima za zaštitu životinja bit će zanimljive brojne rečenične potvrde gdje se govori o postupanju prema životinjama, a posebice prema samilosti koja se danas, u doba industrijskog tretiranja životinja, često gubi:

N'uje l'udskj m'orhų t'ak z b'ič'um sm'icatj kaj 'ima pų s'ebj č'urke; Du'k se k'o'e, gled'i se da mlad'inče č'ēm pre f'rkne.

I nekadašnja je oskudica realistično prikazana:

V j'ednj fl'ašj smų m'elj 'o'ca, v dr'ugj petr'oljma j v j'eni 'o'e, j t'o je s'e.

Često i s primjesama humora:

Du'k smų b'ilj m'alj, smų n'e št'elj j'estj č'ukų'odu kaj sj n'ej z'o'be zm'azalj. Ne ver'ujete?

U mnogim je rečeničnim potvdama Stjepan Belović i imenom (ponekad i prezimenom) ovjekovječio neke stvarne osobe, npr.

- ♦ *Pu'l'ona n'igdu'r sv'o'ji d'ecj ne vel'i l'epų r'eč'.* *Nafč'ila se gr'aktatj za s'aku sjt'n'icu.*
- ♦ *č'ēm je zgl'edal šč'ukų, T'una jų je m'om brd'usnuļ.*
- ♦ *T'etec Št'ef Van'ušec je zn'al 'igratj v g'oslj, a b'il je j j'okų d'ober čjmbuļ'oš.*
- ♦ *Iva je b'il j'okų č'rnųk'ožnj pak smų mų zm'iš'alj c'rnec.*
- ♦ *Jakup, kaj je v'ure pupr'ov'jal, je m'el na gm'o'jnj v Hrastųvsk'om sv'o'ju h'utu.*
- ♦ *Du'k ga b'e's vlv'vi, P'olda v'iče t'ak da s'e puč'er'l'ene pų br'ozų j r'o'ke mų d'r'f'č'ejų.*
- ♦ *Š'ipkuļ T'ajjč je b'il sl'uga, du'selen'ik netj s'om n'e znam 'otkųt.*

Vrlo je složen zadatak iz rečeničnih potvrda izdvojiti frazeme. Živi narodni govor obiluje iskazima koji su na samoj granici »frazеологизiranosti«. Izdvojiti ću samo neke takve iskaze:

- ♦ *D'ej vam B'ok zdr'ovje, a m'ajka B'oža p'eneze j pr'ovų p'amet!*
- ♦ *č'ez kl'učanjcy smų gl'edalj du'k sų se m'elj r'adi.*
- ♦ *S'om je ž'avel v t'ebj da sj t'ak hm'o'i!*
- ♦ *'Un je t'akuf'f'ahman da k'aj g'o'jt mų 'oči v'idijų, t'o r'o'ke napr'ovijų.*

Posebice je to teško kod poredbenih frazema za koje naknadnim istraživanjima treba utvrditi jesu li u procesu idiomatizacije konvencionalizirani, djelomice desemantizirani, te se reproduciraju kao cjeline,²⁰ npr.

- ◆ *V gl'ovj n^hema ništ, alj 'ima j'ojca k'ak k'oĩ;*
- ◆ *Duĳ su me zgl'edałj, t'ak su hm'oknułj k'ak da je j'ostrep med k'okušj duł'etel;*
- ◆ *K'ak hrm'ok se puñ'ošal;*
- ◆ *Kl'ipše za m'amum k'ak c'ujzek.*
- ◆ *Cijanlička je l^hepa k'ak na sl'iki, s'amuj da je n^he zamuš'ikana;*
- ◆ *T'ęca K'ata su b'ilij č'obastj k'ak č'rnkija;*
- ◆ *Duĳ je n^he tr'e, 'unda se ž'ostj k'ak puř'on, a da se tr'e puĳ'ozati, 'unda dbež'i k'ak z'ojec.*
- ◆ *Š'to bj mu r'ękel! T'akuf ž'ępek, a ž'ostj se k'ak p^hęček ž'urek!*

Kanonski se oblici frazema navode nakon posljednje egzemplifikacije, tj. govornog primjera koji se odnosi na natukničku riječ ili pak iza posljednje natuknice koja se odnosi na natukničku riječ u samostalnoj upotrebi. Od prethodnog su dijela leksikografskog članka odvojeni posebnim grafičkim znakom □. Nakon kanonskog oblika frazema u zagradi se nalazi značenje, a nakon značenja kod nekih frazema i rečenična potvrda ako je zabilježena u sirovjoj građi ili je naknadno pronađena, npr.:

- *zapuv^hedanj sv'etek* (značajniji kršćanski blagdan). ◆ *Za zapuv^hedane sv'etke se n'ist n^he d'elalu. S'ę je pr'ejdj b'iluj vr'eženu, finuj se k'uhalu j' s'i smuj m'elj svet^hęštu 'opravu.*

Jasno je da rečenične potvrde nema ako je frazem cijela rečenica, npr.:

- *Š'to 'ima str'ica, v n'ębu se duřm'ica.* (Tko ima veze, uspjat će.)

4 Određivanje arhileksema

Na početku rječničkog članka dobro je da stoji arhileksem, i to zbog lakše čitljivosti i pristupačnosti što širem krugu čitateljstva: on je neakcentiran i pisan fonemima iz standardnog jezika, što znači da se ne bilježi otvorenost i zatvorenost samoglasnika te složenost sustava u nenaglašenoj poziciji, tj. to je pretpostavljeni oblik koji bi neki leksem imao kad bi se fonološki prilagodio fonemima iz standardnog jezika. No procijenio sam da je dobro napraviti neke izuzetke od fonološke prilagodbe natuknice na standardni jezik u arhileksemu, i to: a) nazalno *ĩ* u arhileksemima je prikazano kao *nj* (**KONJ k'oĩ**; **SVINJA sv'iia**); b) obezvučeni suglasnici na kraju riječi u arhileksemima su prikazani kao njihovi zvučni parnjaci (**GRAD gr'ot**, **LABAV l'abaf**).

²⁰ O toj problematici vidi u Omazić 2002.

Kada dođe do »arhileksemske homonimije«, arhileksemi se označuju brojčanim oznakama ¹, ²... Jasno, »arhileksemska homonimija« ne znači da postoji homonimija i među natuknicama, npr.:

BOGATI¹ b'ogatj¹ uzv. i **BOGATI² bug'otj¹ adj.;** **DREK¹ dr'ek¹ dr'eka m. izmet.** i **DREK² dr'ek¹ dr'eka m stranica zaprežnih kola.**

Prava homonimija bilježi se eksponentima kod kod kanonskog oblika natuknice, npr.:

b'objca¹ zjenica oka // **b'objca² lutka;** **c'ep¹ mladica oplemenjene biljne vrste koja se cijepi na drugu biljku kao podlogu** // **c'ep² dva spojena drvena štapa za mlačenje žita.**

5 Određivanje definicija

Definicije u »početnoj građi« vrlo su često netočne, manjkave i neprecizne i tu pred znanstvenikom predstoji vrlo težak zadatak napisati leksikografski prihvatljive definicije.

Kod onih leksema gdje je značenje isto kao i u standardu, a za prijevod na standard dovoljna samo fonološka i morfološka prilagodba, u definiciji sam i upotrijebio takve prijevode na standard (npr. *gr'ot* »grad«, *sv'iia* »svinja«, *mr'as* »mraz«, *sn'ajtj se* »snaći se«), a ne sinonime kao semantičke ekvivalente natuknici. Kod leksema koji se odnose na etnografsko blago (npr. običaji, igre...) značenje sam pokušao približiti i kroz tekst koji stoji na mjestu rečenične potvrde, npr.

CINKATI SE [*c'inkatj se c'inkam se*] **m** *igrati se dječje igre c'inkača: Čim se zemlja osuši od snijega, dva dječaka ili više njih mogu početi s tom igrom. Svaki mora imati špekulu i nešto dugmadi koji se drže u vrećici. U zemlji se iskopa jamica (j'ačka) i tri koraka dalje od nje povuče se crta. Dječaci jedan po jedan čučnu, stave ruku na crtu i palcem zakotrljaju špekule prema jamici. Ako ničija špekula ne završi u jamici, onda onaj koji je najbliže mora s mjesta gdje je njegova špekula stala probati naciljati u jamicu. Nekada se dogodi da dvije špekule završe u jamici. Onda drugi mora prvoga s'tiratj v'un, i to tako da od crte baca špekulu. Ako uspije, vlasnik mora dati dugme, a ako promaši, onda on svoju špekulu pokušava dotjerati u jamicu. Kad su sve špekule pogođene, kreće se natrag čučeći i od crte se pokušava pogoditi jamicu. Igra se tako dugo dok se dugmad iz jedne vrećice ne presele u druge. Onaj koji je sve izgubio, mora se pobrinuti da ih natrag pribavi, makar s nečije odjeće, a onda i šiba može imati posla.*

KOTAČATI SE [*kuč'očatj se kuč'očam se*] **impf.** *vrsta igre za dvojicu ili četvoricu igrača – Svaki igrač treba imati palicu (t'očka / kuč'očka). Protivnici su udaljeni dvadeset koraka jedni od drugih, a na sredini je granica. Mali okrugli predmet (kuč'oč) rukom se zakotrlja preko granice, a igrač ga na suprotnoj strani udara palicom kako bi ga vratio natrag. Na čijoj se strani kotač sruši (c'rkne), njima se računa pogreška. Igra traje tako dugo dok jedna strana ne napravi deset pogrešaka. Nakon toga protivnici zamijene strane i nastavljaju igru.*

Kod mnogih sam leksema upotrijebio definiciju koja najčešće nije opis njezina cjelokupna značenja, već samo polazna točka za razumijevanje i upotrebu svih njezinih potencijalnih značenja.

Kod nekih se natuknica uputnicom v. (*vidi*) njezina definicija upućuje na neku drugu natuknicu, najčešće nalazi se kod leksičke jedinice gdje se detaljno objašnjenje nalazi kod neke druge tvorbeno srodne leksičke jedinice, npr. objašnjenje za imenicu *fl'ok* »integralno brašno« nalazi se kod pridjeva *fl'ožni* jer je sintagma *fl'ožna m'eļa* frekventnija u govoru negoli imenica *fl'ok* i ne bi bilo ekonomično dva puta davati isto objašnjenje. Isto se tako imenica *kuť'očka* »palica u igri *kuť'očati*« upućuje na glagol *kuť'očati se* gdje se detaljno opisuje cijela igra.

6 Gramatički elementi rječničkog članka

Ako se pravilno odaberu gramatički elementi rječničkog članka, rječnik može pružiti sve gramatičke podatke bez da bude preopsežan i nečitljiv. Nakon odrednice vrste riječi kod deklinabilnih riječi obvezno dolazi genitiv jednine (kod imenica koje su *pluralia tantum* genitiv množine), a kod glagola 1. lice jednine prezenta (3. lice jednine kod glagola kod kojih bi 2. ili 3. lice jednine bilo nerealno, tj. u praksi nepotvrđljivo, npr. *čv'apatj jd. 3. čv'opa*; *dužr'eletj jd. 3. dužr'eļi²¹*). Nakon tih obveznih oblika ostali se oblici donose samo ako se u nekom od njih nalazi neka naglasna promjena ili promjena kvalitete samoglasnika u odnosu na genitiv jednine ili 1. lice jednine prezenta.

Također treba naglasiti da čitatelj treba podrazumijevati sljedeće morfološke dvojnosti / trojnosti ... koje postoje u govoru, a nisu zabilježene u gramatičkom dijelu rječničkog članka:

a) G mn. imenica E-deklinacije može biti s nastavkom *-i* i *-ø*:

kr'avj / kr'of, ž'enj / ž'en.

b) Većina glagola u 3. l. mn. prezenta ima dulji lik s generaliziranim morfom *-ju* i kraći oblik bez njega, npr.:

ļuv'ijū / ļuv'e, kr'ođeju / kr'ođū, sp'ijū / sp'e, laž'eju / laž'o, vel'ijū / vel'e.

Izuzetak su glagoli V. vrste.

c) Ako se kod pridjeva radnog navede samo muški rod jednine, tada u ostalim oblicima pridjeva radnog nema ni akcenatske promjene ni promjene kvalitete naglašenog samoglasnika u odnosu na muški rod jednine. Npr. kod prid. rad. *bl'ekel (se)* naveden je samo muški rod, a to znači da treba podrazumijevati sljedeće oblike u jednini i množini:

bl'ekla se, bl'eklū se, mn. bl'ekļi se, bl'ekle se, bl'ekla se.

²¹ Kod sekundarnopovratnih glagola gdje je 1. l. jednine nerealno kod refleksivnog oblika, ono se ipak donosi ako je realno 1. l. prelaznog oblika, npr. *uĉed'itj (se)* uĉed'im (se); *uĉškr'inuťj (se)* uĉškr'inem (se).

- d) Ako se kod pridjeva radnog navedu sva 3 roda jednine, a ne spominju se množinski oblici, tada je u množinskim oblicima naglasak i kvaliteta naglašenog samoglasnika kao u srednjem rodu jednine. Npr. kod slijeda prid. rad. *b^hęžal*, *bež^hola*, *b^hęžalu* treba podrazumijevati sljedeće oblike u množini: mn. *b^hęžali*, *b^hęžale*, *b^hęžala*.
- e) U pridjevsko-zamjениčkoj deklinaciji u GDL jednine mogući su dulji i kraći oblici. U rječničkom članku navode se samo dulji oblici jer su češći u govoru (*n'oruęa*, *l'ępuga*).
- f) U DLI mn. svih imeničkih deklinacija postoji dvojnost (pa i trojnost) nastava zbog fakultativnog ispreplitanja tih nastavaka u svim kombinacijama. To je danas vrlo česta situacija na kajkavskim područjima pa je nije potrebno posebno obrađivati jer bi njezina obavijesnost bila mala, a opseg rječnika znatno bi se povećao. Npr. kod imenice *r'oka* treba podrazumijevati sljedeće oblike za DLI množine:

D *r'okam*, *r'okama*, *r'okaj*, *r'okami* L *r'okaj*, *r'okam*, *r'okama*, *r'okami* I *r'okami*, *r'okama*, *r'okaj*, *r'okam*.

Kod imenice *bed'ok* treba podrazumijevati sljedeće oblike za DLI množine:

D *bed'okum*, *bed'okima*, *bed'okaj* L *bed'okima*, *bed'okaj*, *bed'oki* I *bed'oki*, *bed'okima*, *bed'okaj*.

Kod imenice *r'ębrų* treba podrazumijevati sljedeće oblike za DLI množine:

D *r'ębram*, *r'ębrų*, *r'ębraj* L *r'ębraj*, *r'ębram*, *r'ębrų* I *r'ębrų*, *r'ębraj*, *r'ębram*.

Oblike u svakom pojedinom padežu poredao sam prema uobičajenosti nastavaka koja se nadaje iz povijesti jezika, ali i učestalosti u živom govoru. Vidljivo je da se te dvije uobičajenosti poklapaju.

7 Obrada natuknica koje imaju isto značenje (raznokorijenskih istoznačnica, leksemskih fonoloških dubletama, leksemskih tvorbenih dubletama, imenica koje se pojavljuju u 2 roda)

Sve natuknice koje imaju isto značenje povezane su uputnicama = *i* usp. Uputnica *usp.* stoji kod »glavne« istoznačnice, a kod »podređenih« istoznačnica uputnicom = upućuje se na »glavnu« natuknicu. Značenja i rečenične potvrde dolaze samo kod »glavne« istoznačnice. Kod »podređenih« istoznačnica dolazi samo odrednica vrste riječi i gramatička obrada. Izuzetno se i kod »podređene« istoznačnice navodi rečenična potvrda ako je osobito zanimljiva, ali bez značenja koje treba pogledati kod »glavne« istoznačnice na koju se upućuje.

Istoznačnica je zabilježeno mnogo, a mogu se podijeliti na sljedeće vrste.²²

²² Najprije navodim manje frekventnu istoznačnicu.

a) raznokorijenske istoznačnice, npr.:

r'apš'icar = *kr'ivul'ovec*; *ps'ica* = *k'ujša*, *piš'liveti* – *kukč'iveti* »postajati crvljiv – o voću«, *nadyv'enkų* = *nap'uhienec*

b) leksemske fonološke dublete, npr.:

m'eja = *m'ęža*, *mrci'l'išče* = *mrci'n'išče* »životinjsko groblje«, *nadr'ojsati* = *nagr'ojsati* »nagrabusiti«, *naj'ampyt* = *naj'ęmpyt* »najednom«, *suh'oplek* = *suh'orek* »suharak«, *šk'eden* = *šk'edei*, *spr'ajiti* = *spr'aviti*, *m'ortik* = *m'orti*

c) istoznačnice koje su rezultat tvorbene sinonimije, npr.:

k'uka = *k'ukec*, *k'ukmeš* = *k'ukmač* »optica s čubom«, *k'ułasti* = *k'ułavi* »koji je bez jednog roga«, *k'uščer* = *k'uščar* »gušter«, *vl'onj* = *l'onj* »lani«, *mukr'iifaf* = *mukr'ina* »vlaga«, *bič'alu* / *b'ička* »držak biča«, *br'uła* – *br'uleş* »nesposobnjakovič«, *b'ujda* = *b'ujdeš* »osoba slabe inteligencije«, *c'artlek* = *c'arteš* »razmaženo dijete«, *cm'izdrek* – *cm'izdravec* »cmizdravac«, *b'alafkų* = *b'alkų* = *b'alavec*, *črep'ovje* = *črep'je*, *gl'adųven* = *gl'aden*; *gr'obec* = *gr'obek*

d) imenice koje su pojavljuju u 2 roda, npr.:

'atres = *atr'esa*, *c'ipeła* – *c'ipeł*, *j'okų* = *'oka*²³

Neke leksemske fonološke dublete čija se zornost može izraziti fonemom u zagradi zbog ekonomičnosti i bolje preglednosti rječnika obrađuju se u istoj natuknici, npr. prilozi s naveskom i bez njega – npr. *nask'oru(m)*, *m'ortik(k)*, *nad'ogum(a)*, *b'ormel(š)*; fonološke dublete u kojima u jednom parnjaku jedan suglasnik zvučni, a u drugom parnjaku bezvučni, npr. *puštamb(p)l'ęratij*²⁴; fonološke dublete u kojima se u jednom parnjaku pojavljuje *j* u medijalnoj poziciji između samoglasnika i suglasnika, a u drugom ne, npr. *pr'e(j)di*; fonološke dublete u kojima jednom parnjaku otpadaju završni fonemi, a drugom ne, npr. *'ajd(e)*, *č'iji* / *č'i*; fonološke dublete u kojima je u jednom parnjaku došlo do pojednostavljenja suglasničke skupine, a u drugom nije, npr. *č'(r)ez*.

Povelik broj istoznačnica koje su rezultat tvorbene sinonimije, osim uobičajenih razloga kao što su nestandardiziranost mjesnog govora, ispreplitanje starijeg i novijeg stanja i sl., može se tumačiti i činjenicom da Sveti Đurđ dugo nije bio koherentna cjelina, već se sastojao od 3 cjeline od kojih je svaka imala svoje varijante leksika. Koje su istoznačnice dio jednog sustava, a koje pojedine cjeline Svetog Đurđa, danas je nemoguće točno utvrditi.

Važan je zadatak bio i određivanje leksikografske »nadređenosti« jedne istoznačnice drugoj (drugima), tj. kod koje će se natuknice donijeti cjelovita obrada, a kod koje će osim gramatičke obrade biti uputnica na onu »nadređenu«. Glavni je kriterij po kojima je neka istoznačnica leksikografski postala »nadređena« drugoj veća frekventnost i veća uobičajenost u živom govoru, a ako se takvo

²³ Zanimljiv rod imaju i imenice *j'ata* »jato« i *r'ęum* »muški rod«.

²⁴ Ako se takvi suglasnici nalaze na početku riječi (npr. *bec'ikljin* / *pec'ikljin*, *d'rmasti* / *t'rmasti*), tada se u rječniku nalaze dvije posebne natuknice.

nešto ne može utvrditi ni za jednu istoznačnicu, onda »nadređena« postane ona koja ima kvalitetniju rečeničnu potvrdu ili naprosto dolazi prije po abecedi.

Trebalo je i provjeriti da li kojim slučajem neka od istoznačnica pripada nekom drugom susjednom mjesnom govoru. Ipak sam u korpusu izuzetno ostavio nekoliko leksema koji ne pripadaju govoru Svetog Đurđa već susjednim mjestima ako se radi o nekim važnim toponimima kao što je npr. rijeka Bednja:

BEDNJA [B'ědīa B'ědīe] *f* *rijeka Bednja*. ♦ B'ědīa zv'ira pre Tr'akušćanu, a v Dr'ovų se, n'akun st'ò tr'i kīlųm'ętrī vl'ęva pre M'alem B'ukųfcų. (*Sveti Đurđ*) USP. B'ęia

BENJA [B'ęīa B'ęīe] *f* (*Ludbreg, Hrastovsko, Kučan, Sigetec, Slokovec*) v. B'ědīa

8 Obrada natuknica koje imaju blisko značenje

Kvaliteti rječnika također će mnogo doprinijeti i međusobno upućivanje natuknica koje imaju blisko značenje. Takvih je sinonimskih nizova mnogo i bitno je naknadnim terenskim istraživanjima pouzdano utvrditi je li riječ o bliskoznačnicama između kojih postoji samo razlika u stilskoj upotrebi ili o bliskoznačnicama između kojih postoje i razlike u nijansama značenja. Ako je razlika u stilskoj upotrebi, najčešće je za potpunu definiciju dovoljno staviti iza odrednice vrste riječi odgovarajuću kraticu koja određuje vrstu stilograma: PEJ., DJEČ., VULG., ŠALJ., ŽARG. i uputiti na neutralnu natuknicu. Jasno, kod neutralnih natuknica kraticom npr. USP. uputit će se na stilski obojenu bliskoznačnicu, i to na sve ako ih ima više, ali i na ostale bliskoznačnice koje opisuju sličan pojam.

Evo nekih primjera za bliskoznačnice između kojih postoji razlika u stilističkoj obojenosti:

SPATI [sp'atī sp'im, *imp.* sp'i, *prid. rad.* sp'ol, sp'ola, sp'alų, *sup.* sp'ot] *impf.* *spavati*. ♦ Đųk se f'ęjst nad'ęlam m'orem t'rdų sp'atī brez s'ake br'ige. USP. c'rkati, h'ajati, h'ajkīti

CRKATI [c'rkati c'rkam] *impf.* PEJ. *spavati*. ♦ Pų n'oči b'ančīti, a pų dn'evų c'rkati, t'ak t'ò d'aļe n'a 'išlų! v. sp'atī

HAJATI [h'ajati h'ajam] *impf.* DJEČ. *spavati*. ♦ D'ęte l'ępų h'aja. v. sp'atī

HAJKITI [h'ajkīti h'ajkīm] *impf.* DJEČ. *spavati*. ♦ 'Idemų h'ajkīti da tī pr'ičīcų sprepu-v'ędam. v. sp'atī

BOGATAŠ [bųgat'oš bųgat'oša] *m* *bogataš*. ♦ Bųgat'oš b'aš ne m'islī na t'ò k'ak sīr'otīīa ž'ivī. USP. bųgat'un

BOGATUN [bųgat'un bųgat'una] *m* PEJ. *bogataš*. ♦ Bųgat'un sī m'ore k'ojek'aj prev'oščīti k'aj sī več'ina b'okcī n'ębrejų. v. bųgat'oš

NOGA [n'oga n'oge] *f* *noga*. ♦ N'ogų sī je ft'rgel na 'utakmīcī. USP. c'ikųta

CIKOTA [c'ikųta c'ikųte] *f* PEJ. *noga*. ♦ M'ęknī d'olī t'e smrd'l'ive c'ikųte s kl'ope! v. n'oga

CIPEL [c'ipel c'ipela] *m* *cipela*. ♦ J'ęn c'ipel mī se zdr'opal, B'om ga dn'esel Š'ipkųvųmų k'umų Fr'ancų da mī ga zak'rpajų. USP. c'ipeļa i c'okel

COKEL [c'okel c'okla] *m* PEJ. *cipela*. ♦ Da sų k'um M'arkų 'išlī k m'ęšī, t'ak sų n'oge vl'ęklī kaj sų s c'oklī c'ęstų d'rlī. v. c'ipelj

CUKITI [c'ukijtj c'ukijm] *impf.* DJEČ. *mokriti*. ♦ P'ucku dv'oput na n'oč nam'ęćem c'ukijtj na k'ohljicu da mi p'ostelj ne zašč'i. v. sc'atj

LULATI [l'ulatj l'ulam] *impf.* EUF. *mokriti*. v. sc'atj

SCATI [sc'atj šč'im, *imp.* šč'i, *prid. rad.* sc'ol, sc'ola, sc'alų, *sup.* sc'ot] *impf.* VULG. *mokriti*. ♦ N'ę sme se sc'atj d'ę se št'ę zm'islj. USP. c'ukijtj i l'ulatj

RA(E)SF(P)RČKATI [ra(e)sf(p)'rčkatj ra(e)sf(p)'rčkam] *pf.* PEJ. *protratiti*. ♦ L'ęfkų je rasf'rčkatj, alj je t'ęškų presk'rbetj. USP. sf(p)'rčkatj i sp'ičkatj

SF(P)RČKATI [sf(p)'rčkatj sf(p)'rčkam] *pf.* ♦ N'ękųj sų t'ak n'ęrazųmnj kaj s'ę sf'rčkajų. ♦ Vel'i da je fl'ętnų napr'avij, a s'ę je s'amų sp'rčkal. = ra(e)sf(p)'rčkatj i sp'ičkatj

SPIČKATI [sp'ičkatj sp'ičkam] *pf.* 1. VULG. *upropastiti imovinu*. ♦ Pr'odal je z'emljų j za č'as je 'uspel sp'ičkatj s'ę p'eneze. v. ra(e)s(f)p'rčkatj i sf(p)'rčkatj 2. VULG. *odbaciti nekoga*. ♦ Duğ me tr'ębal, sam mu d'ober b'il, a v'ę me sp'ičkal da mu v'ęč ne tr'ębam.

ZMISLITI (SE) [zm'isljtj (se) zm'isljm (se)] *pf.* I. TRANS. *izmisliti*. ♦ Pr'objate n'ękaj zm'isljtj k'aj bj nam b'ilų b'ole napr'avijtj: z n'ova d'elatj k'oce ilj s'amų st'ore pupr'avijtj. II. REFL. *sjetiti se*. ♦ N'ikak se n'ębrem zm'isljtj k'omų sam puš'odij gl'ętvų, a n'ęje mi v'rnų! USP. duğl'umpatj se

DOGLJUMPATI SE [duğl'umpatj se duğl'umpam se] *pf.* ŠALJ. *dosjetiti se*. ♦ K'ak sam se pr'ęjdj n'ę t'oga duğl'umpal! M'oglj smų v'ęč k'ojekaj m'ętj. v. zm'isljtj (se)

PENEZ [p'ęnes p'ęneza, *pl.* G pen'es] *m novac*. ♦ Sl'uzj p'unų pen'es v Z'ogrebų. □ Brez pen'es sam k'ak B'ok bez br'ata. USP. k'inta

KINTA [k'inta k'inte] *f* ŽARG. *novac*. ♦ Netj k'inte v'ęč uđ m'ęne ne dųb'iš, m'akar se na gl'ovų pušt'ovjš! v. p'enes

Tu će ući i primjeri gdje je kod druge bliskoznačnice već stupanj pejorativnosti ili vulgarnosti već samog po sebi negativnog značenja nego što je to kod osnovne natuknice, npr.

PIZDA [p'izda p'izde] *f* 1. VULG. *ženski spolni organ*. ♦ N'ęgda se n'ę sm'ęla p'izda v'idetj na telev'izijj. USP. p'ička, c'uca, š'olja, ž'aba (2), 2. VULG. *osoba lošeg karaktera*. ♦ 'Ispal je p'izda.

CUCA [c'uca c'uce] *f* EUF. *žensko spolovilo*. ♦ Z'otų t'uļkų l'indra kaj jų c'uca srb'i. ♦ T'ę c'uca je pu'm'alj p'očela kušmat'ętj. v. p'izda

PIČKA [p'ička p'ičke] *f* VULG. *ženski spolni organ*. ♦ P'ičkų tj pu't'ęrem! = p'izda

ŠOLJA [š'olja š'ole] *f* EUF. *žensko spolovilo*. ♦ K'ak se tu krl'ętjš da tj se š'olja v'idij? v. p'izda

ŽABA [ž'aba ž'abe, *pl.* G ž'op] *f* 1. *žaba – vrsta bezrepog vodozemca* (LAT. *Salientia*). ♦ Ž'abe v n'očj v l'ętj r'ęgajų. 2. EUF. *ženski spolni organ*. ♦ N'ęj se krl'ętjtj da tj se ž'aba ne v'idij! v. p'izda

DREK' [dr'ęk dr'ęka] *m izmet*. ♦ St'al sam v dr'ęk. □ b'itj na p'otų k'ak k'oiskj dr'ęk (*smeta-ti*) □ S'am se s'rdj, dr'ęk tj b'ę t'rdj! (*rugalica*) USP. b'akač, brb'ętek, k'akač, l'ajnjų, m'išųvjna

BAKAČ [b'akač b'akača] *m* DJEČ. *izmet*. ♦ P'azj da z b'akačų j t'i ne p'oneš v pr'ęlj. USP. dr'ęk

BRBANJEK [brb'gĭek brb'gĭka] *m* *tvrdi životinjski izmet*. ♦ Vr'ane su na sn^hegū 'iskale k'ojnske brb'gĭke. USP. dr'ĕk

KAKAČ [k'akač k'akača] *m* DJEČ. *izmet*. ♦ P'azi k'aj n'aš st'al na m'očkinj k'akač! v. dr'ĕk

LAJNO [l'ajnu l'ajna] *n* EUF. *izmet*. ♦ C'ipel tj je zdr'ečeni. N'egdi sĭ v l'ajnu st'al. v. dr'ĕk

MIŠOVINA [m'išuvjina m'išuvjine] *f* *ostaci mišjeg gnijezda i izmeta*. ♦ Da se kūrži'ok spr'oznił, na p'odu je b'ilū s'ĕ p'unū m'išuvjine. v. dr'ĕk

Evo jednog primjera povezanih bliskoznačnica između kojih postoji razlika u nijansama značenja, ali ih je vrlo teško konkretizirati pa su im definicije formalno iste.

BEDAČA [bed'ača bed'ače] *f* *glupača*. ♦ T'o bed'ača n'ĕ zna da ĩj se m'oš s k'umūm š'oca. USP. dr'uka i h'urma

DRUKA [dr'uka dr'uke] *f* *glupača*. ♦ T'o dr'uka se n^hĕ n'išt ūd m'ame naf'čila. USP. bed'ača i dr'uka

HURMA [h'urma h'urme] *f* *glupača*. ♦ K'akva sĭ t'i h'urma kaj s'ĕ v'eruješ 'unam k'ojj za m'ĕne k'ojek'aj l'ojajū! USP. bed'ača i dr'uka

Najveći je broj bliskoznačnica s nijansama u značenju zabilježen kod glagola koji izražavaju značenje »udariti«.

COPITI [c'opitĭ c'opim, *imp.* c'opi, *prid. rad.* c'opil, c'opila, c'opilū, *sup.* c'opit] *pf.* 1. *pasti*. ♦ Fiłip'ina se pūsm'ĕknūla ĩ c'opila k'ak je d'oga. 2. EUF. *udariti*. ♦ J'o za v'ĕ s'amū mūg'odim, alĭ da me rasp'izdjš, c'opim te pū g'opcu k'aj buš s^hĕ krv'ovj. v. vūdr'itĭ (se)

DRUKNOTI (SE) [dr'uknūtĭ (se) dr'uknem (se)] *impf.* I. PREL. *lagano udariti*. ♦ Dr'uknūl ga je z l'aktūm. II. REFL. *lagano se sudariti*. ♦ Z gl'ovamĭ sū se dr'uknūlĭ t'ak da je n'ĕkaj p'oklū. v. vūdr'itĭ (se)

FČEHNOTI (SE) [fč'ĕhnūtĭ (se) fč'ĕhnem (se)] *pf.* I. TRANS. *udariti*. ♦ Fč'ĕhnūl ga je k'aj vr'oga! II. REFL. 1. *udariti se*. ♦ Fč'ĕhnūl se pū r'okĭ s h'amrūm. 2. *rascijepiti se – o grani*. ♦ Sl'ive sū t'ak r'odne kaj se s'akĭ č'as m'ore k'oja sl'abeša sv'rš fč'ĕhnūtĭ. v. vūdr'itĭ (se)

FLAPITI [fl'opitĭ fl'opim] *pf.* *snažno udariti prutom ili bičem*. ♦ S'akĭ m'ore fl'opitĭ sl'abešega ūd s'ĕbe, alĭ d'ĕj t'o napr'avĭ j'akšemū! v. vūdr'itĭ (se)

FPORITI [fp'oritĭ fp'orim] *pf.* *udariti bičem ili nekim tvrdim duguljastim predmetom*. ♦ T'i sĭ n^hĕ n'ormalen! K'ak m'oreš d^hĕte t'ak fp'oritĭ kaj 'ima č'urku pū pl'ečĭ? v. vūdr'itĭ (se)

HEZNOTI [h^hĕznūtĭ h^hĕznem] *pf.* *snažno udariti*. ♦ T'ak te h^hĕznem s'ibūm pū pl'ečĭ kaj tĭ se b'o č'urka p'oznala! v. vūdr'itĭ (se)

HOZNOTI [h'oznūtĭ h'oznem] *pf.* *udariti nekim predmetom*. ♦ H'oznūl me s pr'otūm t'ak da 'imam č'urku na pl'ečĭ. v. vūdr'itĭ (se)

HRKNOTI (SE) [h'rknūtĭ (se) h'rknem (se)] *pf.* I. TRANS. *snažno udariti*. ♦ H'rknūl ga je s k'olūm pū pl'ečĭ t'ak da se zr'ušĭl k'ak da sĭ ga str'ĕlĭl. II. REFL. *ispuhnuti nos*. ♦ H'rknĭ se v r'opĕk. v. k'rknūtĭ i vūdr'itĭ (se)

KLOPITI [kl'opitĭ kl'opim, *imp.* kl'opi, *prid. rad.* kl'opil, kl'opila, kl'opilū] *pf.* *malo udariti*. ♦ Tr'ĕba t'ĕbe kl'opitĭ pū n'ošū t'ak kaj tĭ p'ĕ k'rf! v. vūdr'itĭ (se)

KRKNOTI [k'rknŋtj k'rknem] *pf.* jako udariti. v. h'rknŋtj i vŋdr'itj (se)

OPIZDITI [ŋp'izdjtj ŋp'izdjŋ] *pf.* VULG. udariti. ♦ T'ak me d'oĝu zajeb'oval k'aj sam ga na kr'oju m'oral ŋp'izdjŋ. v. vŋdr'itj (se)

POČITI [p'očjtj p'očjŋ, imp. p'očj, prid. rad. p'očjŋ, p'očjŋa, p'očjŋu, prid. trp. p'očjŋ] *pf.* 1. puknuti. ♦ 'Un je zn'al puč'itj s p'uške đuk se n'išče n'ę n'đjal. 2. udariti šakom po stražnjici. ♦ T'ak sam ga pu'itj p'očjŋ kaj mj p'rstj ž'ŋveju. v. vŋdr'itj (se)

REBNOTI [r'ebnŋtj r'ebnem] *pf.* 1. udariti. ♦ Đ'ura se s č'ista m'ęra zalętel na V'inca j g'rđu ga je r'ebnŋ. 2. PEJ. skupo zaračunati. ♦ J'ę nas je g'rđu r'ebnŋ! V'ęč n'igđur pre t'ęmu n'amŋ n'išt k'upjŋ. v. vŋdr'itj (se)

SMEKNOTI [sm'ęknŋtj sm'ęknem] *pf.* 1. udariti bičem ili šibom. ♦ Ž'itkŋm š'ibŋm me je te bed'ok t'ak sm'ęknŋ pu'lečj k'aj me je n'ękaj sp'ęklŋ. 2. grubo nekome nešto reći. ♦ Sn'ęha je m'ęla d'oĝuga jez'ika puk je svek'rvj t'ak g'rđu sm'ęknŋla k'aj se ž'ęna pl'okala. v. vŋdr'itj (se)

ŠLOPITI [š'lopjtj š'lopjŋ, imp. š'lopj, prid. rad. š'lopjŋ, š'lopjŋa, š'lopjŋu] *pf.* udariti po obrazu; grubo baciti. ♦ Đuk mj je Dana v'rnŋla p'utra, n'ęjrajšj bj ŋj ga b'ila š'lopjŋa! T'ak je b'il m'alj! ♦ St'iha b'odj jŋ te š'lopjŋ pu'g'opcu! v. vŋdr'itj (se)

ŠUSNOTI [š'usnŋtj š'usnem] *pf.* jako udariti. ♦ T'ak te š'usnem da se d'olj zr'ušjš!

TRESNOTI [tr'ęsnŋtj tr'ęsnem] *pf.* 1. udariti. ♦ Đuk sam ga zašp'otal, t'ę b'alku je srd'itŋ tr'ęsnŋ z k'uhjŋskamj vr'otj. 2. ošamariti. ♦ S č'istuga m'ęra, ga je pred s'ęmj n'amj tr'ęsnŋ, t'ak k'aj mj je ga b'ilŋ ž'al. 3. udariti – o gromu. ♦ Đuk grm'i, n'ęjte b'itj puđ dr'ęvŋm. M'oglu bj tr'ęsnŋtj. v. vŋdr'itj (se)

TRESNOTI (SE) [tr'ęsnŋtj (se) tr'ęsnem (se)] *pf.* I. TRANS. ošamariti. ♦ Tr'ęsnŋla ga je đuk ju je š't'el p'etati. II. REFL. sudariti se. ♦ Na st'anjčj se tr'ęsnŋ t'ęretnj v'ok s p'utnjčkem. v. vŋdr'itj (se)

TRKNOTI (SE) [t'rknŋtj (se) t'rknem (se)] *pf.* I. TRANS. malo udariti. ♦ T'rknŋ ga je ka ga ŋpuž'orj. II. REFL. sudariti se. ♦ Đuk smŋ se skrjv'očkalj, t'ak smŋ se t'rknŋlj da smŋ 'obedv'o p'alj. v. vŋdr'itj (se)

VRITNOTI [vr'itnŋtj vr'itnem] *pf.* udariti nogom. ♦ Đuk se 'ide k'oŋu, tr'e mu se j'ovjtj, dr'ugač bj m'ogel g'rđu vr'itnŋtj. v. vŋdr'itj (se)

VUDRITI (SE) [vŋdr'itj (se) v'udrjŋ (se), imp. v'udrj (se), prid. rad. v'udrjŋ (se), vŋdr'ila (se), v'udrjŋu (se), prid. trp. v'udrenj] *pf.* I. TRANS. udariti. ♦ 'Akŋ ga b'aš tr'ęba vŋdrjtj, 'unda t'o napr'avj pu'itj, a n'ę pu'gl'ovj. ♦ K'umŋ N'ocjju je n'igđur n'ę b'ilŋ ž'al vŋdr'itj žjv'inče. II. REFL. udariti se. ♦ V'udrjŋ se z h'amŋrŋm. USP. c'opjtj, dr'uknŋtj (se), f'č'ęhnŋtj (se), fl'opjtj, fp'orjtj, h'ęznŋtj, h'oznŋtj, h'rknŋtj (se), kl'opjtj, k'rknŋtj, ŋp'izdjŋtj, p'očjtj, r'ebnŋtj, sm'ęknŋtj, š'lopjtj, š'usnŋtj, tr'ęsnŋtj, t'rknŋtj (se), vr'itnŋtj, vŋdr'itj (se), zv'iznŋtj

ZVIZNOTI [zv'iznŋtj zv'iznem] *pf.* snažno udariti. ♦ T'ak te zv'iznem z 'ovem k'olŋm da te m'om pret'rgnem! v. vŋdr'itj (se)

9 Zaključak

Najidealniji način nastanka znanstvenog rječnika nekog mjesnog govora jest suradnja između nadarenog amatera-skupljača leksika i znanstvenika. Kako bi od sirove građe nastao kvalitetan znanstveni rječnik, ona treba biti podvrgnuta

sljedećim postupcima u kojima u većini vrlo važnu ulogu imaju oba subjekta autorskog tandema:

Reduciranje leksikografski nepodobnih oblika b) odjeljivanje značenja i naknadno kompletiranje značenja kod polisemantičnih riječi c) reduciranje ne-kvalitetnih rečeničnih potvrda iz sirove građe i naknadno nalaženje kvalitetnih rečeničnih potvrda d) odjeljivanje frazema od »običnih rečeničnih potvrda e) kvalitetno definiranje značenja e) svrsishodan izbor gramatičkih elemenata rječničke natuknice f) kvalitetno povezivanje istoznačnica i bliskoznačnica.

Posebno veliku pomoć amater-skupljač leksika može pružiti kod hijerarhizacije natuknica koje imaju isto ili blisko značenje.

Nadam se da će ovaj prikaz leksikografskih postupaka pomoći onima koji su skupili ili dobili sirovu dijalektološku građu da naprave kvalitetan znanstveni rječnik mjesnoga govora.

LITERATURA

Branimir BELAJ, 2001: Prototipno-kontekstualna analiza povratnih glagola u hrvatskom jeziku. Zagreb: *Suvremena lingvistika* 51–52, 1–11.

Stjepan BELOVIĆ, 2008: *Zavičajni sentimenti*. Ludbreg.

Stjepan BELOVIĆ – Đuro BLAŽEKA, 2009: *Rječnik Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine)*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Đuro BLAŽEKA, 1998: *Govor Preloga*. magistarski rad u rukopisu, Zagreb: Filozofski fakultet u Zagrebu.

– –, 2000: Govor Svetoga Petra kraj Ludbrega. Zagreb: Kaj VI, 35–46.

– –, 2003: Govor Jalžabeta. Kaj 4/5 2003., Zagreb, str. 55–70.

– –, 2008: *Međimurski dijalekt (Hrvatski kajkavski govori Međimurja)*. Čakovec, Matica hrvatska.

Dalibor BROZOVIĆ, 2004. O dijalektologiji kao jezikoslovnoj disciplini. Zagreb: *Suvremena lingvistika* 57–58, 1–12.

Josip HAMM, 1952: Sekundarno ije na zapadnom hrvatskom području. Zagreb: *Jezik* 1, 39–44.

Stjepan IVŠIĆ, 1936: *Jezik Hrvata kajkavaca*. Zagreb: Ljetopis JAZU XLVIII, Zagreb – u ovom radu korišten je pretisak koji je 1996. objavila Matica hrvatska u Zaprešiću.

Tomislav LIPLJIN, 2002: *Rječnik varaždinskoga kajkavskog govora*. Varaždin.

Mijo LONČARIĆ, 1989: *Istraživanje govora u ludbreškom kraju*. Zagreb: Rasprave Zavoda za hrvatski jezik XV., 121–128.

– –, 2005: *Kerstnerov jezik i ludbreški govor: u Kajkaviana & alia (Ogledi o kajkavskim i drugim hrvatskim govorima)*. Čakovec: Zrinski, 218–231.

Vlado NARTNIK, 1993: Obravnava naglasnih dvojnic v slovarju slovenskega knjižnega jezika. Zagreb: *Rječnik i društvo – Zbornik radova sa znanstvenog skupa o leksikografiji i leksikologiji*. HAZU, 271–274.

Marija OMAZIĆ, 2002: O poredbenom frazemu u engleskom i hrvatskom jeziku. Osijek: *Jezikoslovlje* 3. 1–2, 99–129.

Bernardina PETROVIĆ, 2005: *Sinonimija i sinonimičnost u hrvatskom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Mijo SABOL, 2004: *Rječnik kajkavskih riječi Đelekovca i okolice: kak so govorili naši stari*. Koprivnica: Vlastita naknada.

Petar ŠIMUNOVIĆ, 2009: *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Zagreb: Golden marketing; Tehnička knjiga.

Antun ŠOJAT, 1985: Zasade rječnika hrvatskih kajkavskih govora. Zagreb: *Hrvatski dijalektološki zbornik* VII, 337–361.

Branka TAFRA, 1995: *Jezikoslovna razdvojba*. Zagreb: Matica hrvatska.

– –, 2005: *Od riječi do rječnika*. Zagreb: Školska knjiga.

Ivan VEČENAJ – Mijo LONČARIĆ, 1997: *Rječnik Gole*. Zagreb.

Milan ŽEGARAC-PEHARNIK, 2003: *Mali tematski rječnik samoborskoga kajkavskog govora*. Samobor.

TEMELJNA NAČELA IN POSTOPKI PRI PRETVORBI SUROVEGA NAREČNEGA GRADIVA V ZNANSTVENI SLOVAR

Pri nastajanju obsežnejših narečnih slovarjev je pomembno sodelovanje med jezikoslovno nadarjenim narečnim govorcem in dialektologom, saj to omogoča zbiranje arhaičnega in stilno zaznamovanega besedja ter kakovostnih stavčnih zgledov iz neposrednih (dvo)govornih dogodkov (v klasičnem terenskem raziskovanju jih ni nikoli preveč, ker informanti večinoma uporabljajo obliko za 3. osebo ednine). Na ta način zbrano gradivo mora skozi številne postopke obdelave, med katerimi avtor izpostavlja: izločanje leksikografsko neprimernih oblik iz surovega gradiva, določanje pomena oz. pomenov pri večpomenkah, izločanje nekvalitetnih stavčnih zgledov in kasnejše pridobivanje kakovostnejših pri tistih iztočnicah, kjer so ti pričakovani, določanje arhileksemov, natančno določanje definicij, izbor slovničnih kategorij v slovarskem sestavku in obdelava iztočnic z istim ali s podobnim pomenom. Vsi ti postopki so v prispevku ponazorjeni s primeri iz *Rječnika govora Svetog Đurđa (Rječnika lubbreške Podravine)*, ki je izšel leta 2010. Neprecenljivo pomoč lahko nestrokovnjak – ljubiteljski zbiralec besedja nudi pri hierarhizaciji iztočnic, ki imajo isti ali podoben pomen (poglavitni kriterij, po katerem je določena sopomenka postala leksikografsko nadrejena, je večja pogostnost in običajnost v živem govoru). V tem slovarju najdemo veliko sopomenk, ki so rezultat tvorbene sinonimije, kar je posledica dejstva, da Sveti Đurd dolgo ni bil koherentna celota, temveč je bil sestavljen iz treh delov, med katerimi je imel vsak svoje leksikalne variante (danes je nemogoče ugotoviti, katere sopomenke so del enega sestava in katere del posamezne celote Svetega Đurđa).